

İŞÇİ SENDİKALARININ MAHIYET VE VAZİFELERİ (*)

Yazan :

Doçent Dr. Orhan Tuna

İşçi sendikaları ve sendika birlikleri, tarihi bakımdan oldukça yenidir ve bunlar, meşru - kanunî mahiyetleri gözönüne alındığı takdirde, son bir asırlık sosyal tarihi dahi doldurmaz. Bu itibarla modern sanayi kapitalizmi çağlarına hâs olan içtimaî - kütlevî tezahürü, ortaçağlarda gerek memleketlerin iktisadî bünyeleri içinde, gerek âmme hukuku çerçevesi dahilinde çok mühim mevkiiler işgal etmiş olan ve 19 uncu asrın ikinci yarısından itibaren tekrardan yer yer kurulmakta bulunan tarihî veya modern loncalarla kıyaslamak ve bugünün sendika teşekküllerinde aynı kuruluş şekillerini, aynı hedefleri, ve aynı bünye fonksiyonlarını aramak doğru değildir. Çünkü sendikalist işçi hareketleri ancak yüksek kapitalist rejimde büyük ve kudretli teşekküller haline yükselmiş ve kapitalist sistemin inkişafı nisbetinde de gelişmişlerdir. Şu hale göre işçi sendikaları tamamen ve münhasıran kapitalist zihniyetin mahsulü bulunmaktadır. Bunlar rasyonel maksatlar takip eden teşekküllerdir.

Diğer taraftan bunlardan birincisinin içtimaî heyet içinde ve âmme nizamı için bir istikrar unsuru olduğu, Marxistler hariç, hemen bütün müellifler tarafından kabul edilmesine mukabil, sendikalar uzun müddet hukuk ve cemiyet nizamını köklerinden sarsan ve mazisi esas itibarıyla iki asra dahi varmayan sanayi inkılâbının doğurmuş bulunduğu çalışan sınıflara ait teşekküllerdir. Filhakika bu «Çalışan sınıflar» m, mazide olduğu ölçüde değilse bile, bugün dahi hemen bütün sanayi memleketlerinde gerek iktisat politikası, gerek sosyal siyaset tedbirlerinin en geniş ölçüde mevzuunu teşkil etme-

---

(*) Bu yazı 26/4/1950 tarihinde işçilerimize hitaben İstanbul - Eminönü Halk-eviude verilen bir konferansın metni olduğundan, ilmî kaynakların gösterilmesini lüzumlu adletmedik. Yakın bir zamanda neşredileceğini umduğumuz «Sendikacılık» adlı eserimizde kitabın hazırlanmasında istifade ettiğimiz bütün membalar tabiatile zikredilecektir.

lerine rağmen, bunların zaman zaman iktisadî ve sosyal bünyede husule getirdikleri derin sarsıntı ve yıkıntıları modern sanayi kapitalizminin henüz eşğine basmış olan milletler ve memleketler hesaba katmak mecburiyetindedirler. Çünkü plânlı veya plânsız iktisat politikalarıyla kapitalist sanayi vücade getirmeye azmetmiş bulunan cemiyetlerin alın yazısı er veya geç bu kabil hafif veya ağır tezdalarla karşılaşmaktır. Gerçi halk kütleleri arasında sosyal bir tabakalaşma bizzat insanlık kadar eskidir. Bugün olduğu gibi çok eski devirlerde de cemiyetler içinde fertler asla iktisadî bakımdan birbirine müsavi değildirler ve bunlar arasında iktisadî bir kuvvet muvazenesi aramak beyhudedir. Bundan dolayı mazide daima efendiler ve köleler, hâkimler ve mahkûmlar, modern çağlarda ise idare edenlerle edilenler mevcuttur. Yine bundan dolayı hâkimiyet ve iktidar münasebetleri daima devam edegelmiştir. Gerçi zaman zaman bunların rolleri değişmiş ise de siyasî mânada olsun, iktisadî veya içtimâî mânada bulunsun cemiyetler içinde iktidar hiç bir zaman yok olmamıştır ve ağılebi ihtimal istikbalde de yok olmayacaktır. Hususile fertlerin zümreleşmeleri ve sınıflaşmaları ve bunlar arasındaki nihayetsiz ihtilâf ve mücadeleler eskiden olduğu gibi — tabii çok daha geniş ve trajik ölçüde — bugün dahi sosyologları ilim ve tecessüs gözile bu meselelerin üzerinde durmağa sevk etmektedir.

İşte bunun içindir ki herhangi bir memlekette muhtelif şartların ve sebeplerin tesiri ile vücade gelmeğe başlayan işçi sınıflarına bidayettenberi kendi meselelerine müdahale imkânları hazırlamak ve bunu yaparken de şu veya bu hak üzerinde âmme kanalıle herhangi bir tesirde bulunmamak hikmet-i hükümet icabıdır. Geniş ve müsamahakâr esaslara dayanan bir içtimâî reform yolu, sosyal sınıflar arasındaki tehlikeli kaynaşmaları tesviye itibrile en kestirme yoldur.

İşçi Sendikalarını Doğuran Tarihî Zaruretler: Evvelâ şu noktaya işaret edelim ki, işçi sendikalarının bütün memleketlerde aynı zamanda doğduklarını sanmak hatalıdır. Sendikaların doğuşu muhtelif memleketlerde tamamen ayrı devirlere rastlar ve tamamen ayrı şartlara bağlı bulunmaktadır.

Sendikaların doğuşu modern sanayiün (yani bugün bütün dünyanın içinde yaşadığı fabrikacılığın) doğuşu ile yakından alâkalıdır. Sendikalar makineleşmiş, büyük işletme ve büyük sermaye ile yakından münasebettardırlar. Şu hale göre, modern istihsal vasıtalarına yer veren modern «büyük işletme veya teşebbüs» ün

meydana gelmesi işçi sendikalarının teşekkülüne yol açmıştır, denilebilir.

Bu modern büyük işletme (yani fabrika), etrafında büyük sanayi şehirlerinin teşekkülüne ve bu sanayi şehirlerinde yüz binlerce işçinin toplanmasına sebebiyet vermiştir. Önceleri, yani bir taraftan âmme müdahalesi, diğer taraftan sendikaların çalışmaları mevzu bahis olmadığı müddetçe, bu işçi kitlesinin durumu gerçekten çok hazindir. Kapitalist fabrika sanayii, sanayileşmeğe başlayan cemiyetlerin sosyal, ahlâkî, sıhî ve içtimâî bünyelerinde, önceleri, derin yaralar açmıştır.

Bazı misaller verelim:

Evvellâ oldukça rahat geçinen aileler bir geçim buhranile karşı karşıya kalmışlardır. Aile reisinin kazandığı ücret geliri ile, bütün bir ailenin yaşaması imkânı hâsıl olmamış, ev kadınının ve küçük yaşlardan itibaren çocukların dahi para kazanmak zarureti meydana çıkmıştır. (Çocuk ve kadın sefaleti).

Aile efradının sırf geçim-endişesiyle sokaklara dökülmeleri, baba ve ananın çocuklar üzerindeki terbiyevî tesir ve nüfuzlarını esastan sarsmıştır. Kuvvetli aile bağları sarsılmış, klâsik aile ahlâkı tedenni etmiş, çocukların terbiye edilmeleri ve yetiştirilmeleri imkânları tamamen ortadan kalkmıştır.

Diğer taraftan bu hal, moral hercümerçlere sebep olmuştur. Bir çok müellifler, İngiliz cemiyeti gibi gayet muhafazakâr ve dindar bir cemiyette «İsa» nm isminin dahi unutulduğuna, buna mukabil asrın maruf haydutlarının çocukların ağızlarından düşmediklerine işaret etmektedirler. Bu ahlâkî tereddinin; işçi zümreleri arasında ayyaşlığın son derece sarî bir mahiyet almış ve hayatın derbeder bir şekle bürünmüş olmasının, neslin sıhhati üzerinde uzun asırlar telâfisi imkânsız yaralar açmış olduğu bir hakikattir. Nitekim Almanyada ilk sanayileşen mmtakalardan birinde yapılan tetkikler, askerlik çağıma girmiş olan gençlerin askerlik yapmağa müsait sıhî durumda bulunmadığını gösterdiği gibi, 19 uncu asır içinde İngilterede dokuma fabrikaları civarında zuhur eden sarî ve mühlik hastalıklar da bu tarihten birer yaprağı teşkil eder; işçilerin sıhî durumlarının bu kadar kötü bir manzara göstermiş olmasında, ahlâkî tereddilerin yanında, muazzam geçim müşkülâtı ve mesken sefaleti de müessirdir. Tam bir işçi ailesinin ancak başını sokabildiği tek bir oda, çocukların sıhî ve moral bünyelerini altüst etmeğe kâfi gelmiştir. Hülâsa bu yeni çalışma tarzı ötedenberi alışılmış bulunan rahat ve mesut bir hayatı ortadan

kaldırmış, bunun yerine çalışan sınıfları çetin bir mücadele ile karşı karşıya bırakmıştır.

Bütün bunlara rağmen yeni sistemin ortaya çıkardığı ve halledilmesi o nisbette zor olan meselelerin başında, iktisadî müsavatsızlık gelmekte idi. Gerçi fertler arasındaki bu iktisadî müsavatsızlık yukarıda da söylediğimiz gibi yeni bir şey değildi. Fakat yeni olan şey bu iktisadî müsavatsızlığın büyümesi, şiddetlenmesi ve geniş kitleleri sarması idi. Yeni rejimle beraber ortaya çıkan bu ekonomik müsavatsızlık medenî memleketlerde fertler arasındaki hukukî musavat prensibine rağmen, bugün dahi devam edip gitmektedir.

Bu iktisadî müsavatsızlığın sebep ve illeti şahsî değildi. Bir kabiliyet noksanlığına, hastalık veya malûliyete, karakter zaafına veya irade noksanlığına atfedilemezdi. Bilâkis fertler arasındaki bu derin ekonomik müsavatsızlığın sebep ve saikini, dünyanın her tarafında, tamamen ve münhasıran sosyal şartlara bağlı sınıf vaziyetinde aramak icap ediyordu. Başka bir ifade ile, bu iktisadî müsavatsızlık istihsal vasıtalarına sahip olanların bunlardan mahrum bulunanlar ve dolayısıyla sırf iş güçlerine dayananlar ve günlük rızklarını temin için bu iş güçlerinden maada piyasaya arzedecek bir şeyleri olmayanlara karşı ihraz ettikleri üstünlükten ibaretti. Bu, dünyanın her tarafında bütün mühim iktisatçı ve sosyologlar tarafından üzerine parmak basılmış bir yara idi.

Bu iktisadî müsavatsızlığı doğuran sosyal sınıf vaziyeti, diğer taraftan halkların çok büyük bir ekseriyetinin iktisadî serbestilerini ellerinden alıyor ve bunların istikbalde de bu serbestiyi elde etme imkânlarını tamamen ortadan kaldırıyor.

Hülâsa, iktisadî ve sosyal vaziyetlerde, gelir ve geçim durumlarında, içtimâî tabaka ve sınıfların bünyelerinde husule gelen bu radikal değişiklikler 19 uncu asır boyunca cereyan eden bütün içtimâî mücadeleleri vasıflandırır ve günümüze kadar intikal eder.

İşçilerin, çalışan sınıfların ve münhasıran çalışma güçlerinden başka hiç bir şeyleri olmayan kütlelerin bu «değişen dünya» karşısındaki durumları ne idi? Bu durumun, sendikaların henüz meşru telâkki edilip taazzuv etmedikleri, işçi sınıflarının ortaçağlardan intikal edip gelen rehavet halinden kurtulamadıkları, ilmin, matbuatın, halk efkârının bu sosyal meseleye karşı pek bigâne davrandıkları, devlet gücünün «yeni meseleler» e müdahale etmek şöyle dursun, bilâkis sermayenin alâka ve menfaatlerini yakından kolladığı devirlerde tamamen radikal bir mahiyet arzettiği söylene-

bilir: Yer yer şursuz ve hedefsiz ayaklanmalar, geniş ölçüde makine ve fabrika tahribatı, hiddetli ve şiddetli reaksiyonlar, maksatsız ve gayri meşru grevler! Hülâsa yeni bir muhasım nizam karşısında muhafazai nefis sevki tabiîsi! Bu korunma insiyakının, o devirlerde yalnız yeni işverenlere karşı olduğunu sanmamalıdır. Bilâkis bunların yanında efkârı umumiye, zabıta, adliye, kilise, mektep ve matbuatın da zikri lâzım gelir. Bütün bu fikrî ve manevî müesseselerin bidayette derin bir fatalizm içinde yeni nizamı destekledikleri, hiç değilse bu yeni nizam karşısında hiddet ve şiddete kapılan «çalışan sınıflar» a rehberlik etmedikleri, bazı istisnalardan sarfınazar, hatasız olarak iddia edilebilir.

Nihayet bir müddet sonra, burada izahı çok uzun sürecek olan sebepler ve tesirlerle, âmme elinin meseleye müdahale ettiğini görüyoruz. Fakat bu resmî el uzun müddet hususî el ile birlik yapmamış ve yapmak istememiştir! Hususî elin harekete gelmesi yani «çalışan sınıflar» m bizzat kendi meselelerine müdahale edebilmeleri, yukarıdan aşağıya olan devlet müdahalesi yanında kendi kendine yardımın da başlayabilmesi için aradan uzun müddetlerin geçmesine, cemiyet içinde bir zihniyet değişikliğine, halk efkârile matbuatta eski görüşlerin terk edilmesine ve nihayet bizzat teşebbüs erbabının eski mukavemetlerinin zayıflamasına ihtiyaç hâsıl olmuştur. Nitekim Avrupanın hemen bütün eski sanayi memleketlerinde, âmme müdahalesile kendi kendine yardım arasında uzun zaman fasılaları mevcuttur. Bu arada, yalnız İngiltereyi gözönüne alacak olursak, içtimâî meseleye ait ilk kanunla kendi kendine yardım organizasyonlarının hukukça, cemiyetçe, efkârı umumiyece, adliye, zabıta ve kilisece resmen ve mutlak olarak tanınması arasında yetmiş yıl gibi küçümsenemeyecek bir zamanın geçtiğini görüyoruz. Diğer bütün memleketlerde de durum aşağı yukarı böyledir. Bu nahoş vaziyette, hemen her tarafta siyasî iktidarın ve bu iktidarın dayandığı sınıf ve zümrelerin rolü ne kadar büyükse, diğer taraftan «çalışan sınıflar» m olgunlaşmak için muayyen bir zamana muhtaç bulunmalarının da tesiri çok büyüktür. Maamafih bu tamamen ayrı bir mevzu olduğundan burada daha fazla üzerinde durmak istemiyoruz.

Bu suretle fabrika sanayiinin öncüleri olan memleketlerde, ilk işçi sendikaları doğmuş bulunuyor ve bunlar büyük bir tecrübesizlik içinde bir türlü esaslı inkişaf imkânlarını bulamıyorlardı. Maamafih bünye itibarile bu cılız sendikalar üzerinde de daha bir müddet ağır bir baskının devam ettiğini kaydetmek lâzımdır.

Dünyanın bütün sanayi memleketlerinde ilk olarak organize olan; kendi kendine, yardım teşekkülleri vücade getiren; sendikalar kuran ve bunları işleten vasıflı işçiler yani yerlerine başkalarının kolaylıkla ikame edilemeyeceği ücretliler olmuştur. (Bu nokta memleketimiz için de şayanı dikkat ve ibrettir. Bizde de henüz nevzat vaziyetinde olan sendikalarla, sendika birliklerinin taazzu-vunda, kuvvetlenmesinde, memlekette yeni çalışma nizamının, vahim şekiller almadan, büyük iktisadî zararlara vesile teşkil eylemeden, sosyal reform yolile hallinde adetleri mahdut vasıflı işçilerimize büyük vazifeler terettüp etmektedir.)

Buna mukabil vasıfsız işçilerin yani muayyen hiç bir meslekî talim ve terbiye görmemiş bulunan ecirlerin ilk sırada sendikacılık hareketlerinde hiç bir rolleri olmamıştır ve hattâ bunlar bugün dahi dünyanın bütün ileri sanayi memleketlerinde zayıf ve tecrübesiz teşekkülleri yüzünden en müzmin iş ihtilâf ve mücadelelerine sebebiyet vermektedirler.

Buraya kadar olan kısa izahlarımızla sendikaların *tarihi ve modern* vazifelerinin, mahiyetlerinin anlaşılması bulduğunu umarız: Sendikalar, âzasının ve hattâ bir çok hallerde sendikaya kayıtlı olmayan meslekdaşların alâka ve menfaatlerini hem işverenlere, hem âmme müesseselerine karşı temsil eden ve diğer taraftan sırf âzasını muayyen sosyal organizasyonlar vücade getirmek suretile zaruret ve sefalet hallerinden korumağa çalışan meslekî teşekküllerdir. İşçi sendikaları devletin içtimaî siyaset tedbirlerine, iş kanunlarına ve sosyal hukukuna müessir olmak ve bunlara şekiller vermek yolunu ararlar. Ayrıca mevzuatın müsaade ettiği memleketlerde dahi iş mücadelelerine sapmadan ve bu en zecrî ve nihâî vasıtaya yani kollektif mücadeleye başvurmanak maksadile işçi menfaatlerinin korunması hususunda gerek resmî, yarı resmî ve hususî tahkim ve uzlaştırma müesseselerile, gerek bizzat işverenlerle uyuşma ve uzlaşma imkânlarını ararlar. Uzağı gören; âzasının menfaatini düşünen, tecrübeli ve tedbirli işçi sendikalarının daima aradıkları yol budur. Bu yol sosyal sulh mukavelelerine müncer olur. (Kollektif mukaveleler, tarife mukaveleleri veya umumî mukaveleler). Avrupanın sanayi sahasında çok ileri gitmiş bir çok memleketlerinde sırf sendikalarla işveren dernekleri arasında aktedilmiş bulunan bu kabil içtimaî sulh mukaveleleri, bütün kanunî imkânlarla rağmen, grevleri, iktisadî hayatı felce uğratan bu iş mücadelelerini bir çok hallerde filen memleket harici bırakmıştır.

Esasen şu dünyada mânasız ve maksatsız grevlere karşı iyi idare edilen sendika kasası kadar sağlam hiç bir emniyet tedbiri yoktur. Nitekim istatistikler de bu noktayı açıkça göstermekte ve işçi organizasyonları kuvvetlendiği nisbette grevlerin miktarının azalmakta olduğuna işaret etmektedirler. İş mücadelelerinin seyri üzerinde kuvvetli işçi sendikalarının bu şifakâr tesiri uzağı gören teşebbüs erbabı tarafından daima itiraf edilmiştir. Nitekim büyük İngiliz teşebbüs erbabından David Dale bu mesele hakkında şöyle demektedir: «Uzun ve çeşitli tecrübelerime dayanarak söyleyebilirim ki, işçiler tarafından iş akdi hükümlerine riayet ve akıl ve mantığın hislerin yerini alması itibarile işverenler için en büyük teminat kuvvetli sendikaların mevcudiyetidir. Bu sendikalar, işçilerin itimadını haiz olduğu nisbette teşebbüs erbabı için de büyük bir mesnet ve destek teşkil eylemektedirler.»

Bugün memleketimiz için grev hakkı kanunen tanınmış değildir. Şahsen işçilerin en esaslı haklarından birini teşkil ettiğine kani olduğumuz bu hak kabul edildiği takdirde dahi, en son başvurulması icap eden grevden korunmak için en iyi vasıta, yukarıda da işaret ettiğimiz veçhile, sendikaların kasalarile kollektif mukavelelerdir. Esasen ihtilâlcî ve Marxist karakter ve bünyede olmayan işçi sendikalarının hemen de dünyanın her tarafında takip ettikleri yol kollektif iş akidlerine dayanmak ve daha ziyade tahkim ve uzlaştırma işlerine sarılmak suretile mümkün olduğu nisbette şiddetli ve hâd iş ihtilâflarına sebebiyet vermemektir.

Şu noktayı hatırdan çıkarmamak icap eder ki, grev yapmak hiç bir işçi için asla bir zevk ve eğlence mevzuu teşkil etmez ve bir memlekette grev hakkının tanınması, yine tekrar ediyorum siyasî hedefler takip eden «umumî grevler» istisna edilecek olursa, o memlekette derakap grev hareketlerine yol açmaz. Zira grevler işçiler için çok ağır iktisadî fedakârlıkları mucip olduğundan sebepleri sırf iş şartlarına ve ücret münasebetlerine taallük eden sosyal mahiyetteki mücadelelerden büyük bir korkuya kapılmağa mahal yoktur. Ancak işçilerin durumu zaman geçtikçe düzelmek şöyle dursun, umumî temayül menfi ve aleyhte bir seyir takip edecek olursa, böyle bir sulh ve müsâlemet devrine nihayet vermekte işçiler mazur görülmelidir. Tekrar edelim: Aslolan tahkim ve uzlaştırma, kollektif müzakere ve pazarlık yoludur. Fakat bu reform yolu, memleket ismi zikretmeden sırf nazarî ve umumî olarak konuşulmuş, işleri salâha doğru götürmediği takdirde, en son ve en radikal vasıtaya başvurmak yani siyasî maksatlar takip etmeyen greve

müracaat etmek hukuk nizamınca meşru telâkki edilmelidir. Bundan dolayı işçilerin ve dolayısıyla işçi sendikalarının böyle bir vasıta kullanabilmeleri imkânı yani grev hakkına sahip olmaları (grev tehdidi) iş hayatında her memleketin işçisi için yegâne teminat sayılmalıdır. Esasen sırf bu grev tehdidinin bir çok hallerde muslihane müzakerelere muvaffakiyetle ulaşmak hususunda mühim bir âmil olduğunu da hatırdan çıkarmalıdır.

Diğer taraftan, böyle bir hak yani grev salâhiyeti mevzuatça tanındıktan sonra, bu hakkı kanunî mecralardan taşmamak suretile kullananlar ancak ve ancak kuvvetli işçi sendikleridir.

İçtimaî siyaset tarihini baştanbaşa dolduran ibret verici tecrübelerin de gösterdiğine göre, organize olmamış bulunan ve tenevvür etmemiş olan çalışan sınıflar hemen de daima grev hakkını kanunî çerçevenin dışına çıkarmaktadır. İşte bu kabilden taşkın ve azgın grevler ancak kuvvetli bir sendika disiplini sayesinde nizam ve intizam altına alınabilmektedir.

Esasen işçi sendikalarının sadece grevler tertip etmekle vazifeli birer teşekkül oldukları yolundaki esassız ve tamamen hatalı iddia, bazı memleketlerde grevleri tahdit hususunda büyük, fakat sakat bir cereyanın doğmasına yol açmıştır. Halbuki sendikacılık tatbikatı bunun tamamen aksi misallerle doludur. Bir çok ileri sanayi memleketlerinde teşebbüs erbabından evvel alâkalı iş mahkemelelerine müracaat edenlerin işçiler olduğunu hatırlamak bu görüşü teyit eder mahiyettedir. Esasen grev ilânile sendikaların mütevazı kasalarını boşaltmak, her şeyden evvel bu kasalardan sıkıntı ve zaruret hallerinde büyük yardımlar bekleyen, bütün ümitlerini niha-yet-ül-emir bu sendika kasalarına bağlamış bulunan sendika âzasının derin bir nevmidiye kapılmasına ve sırf bundan dolayı greve başlamadan evvel ince ve derin düşünmelerine yol açmaktadır. Hülâsa memleketimizde bugün grev meselesi aktüeldir. Grevi prensip itibarile reddeden veya talep eyleyen siyasî partilerimiz vardır. Fikrimizce memleketimizin şartları itibarile grev aleyhinde ileri sürülebilecek en kuvvetli delil, hâlen sendikalarımızın zayıf durumlarıdır. Fakat bu zayıf durum, grev hakkının prensip itibarile reddini değil, muayyen intikal müddetlerine tâbi olarak kabulünü istilzam etmelidir.

Bu suretle asıl meselemiz yani, işçi sendikalarile siyasî partiler arasındaki münasebetler hakkında bir kaç söz söyleyelim: Dünyanın ileri sanayi memleketlerinde sendikacılık tarihi tetkik edilecek olursa, işçi meslek teşekküllerinin zamanla siyasî mücadele organizasyonu

olmaktan çıkarak gittikçe artan ölçüde gayri siyasî, siyasî bakımdan tamamen bitaraf teşekküller haline gelmekte oldukları müşahede edilir. Esasen pür yani bütün siyasî oyun ve tâbiyelerden azade bir sendikacılık hareketi, siyasî mahiyetteki işçi hareketlerini çok zayıf düşürmektedir. Bu suretle sendikacılık hareketleri siyasî ütopyadan gittikçe uzaklaşarak işçilerin günlük meslekî alâka ve menfaatlerine taallûk eden bir cereyan almış ve bir çok Avrupa memleketlerinde işçi sendikalarına ait kanunlar sosyalist fırkalardan ziyade burjuva fırkaları tarafından desteklenmiştir. Esasen işçi sendikalarını en ziyade zayıf düşüren, bunları âdeta kötürüm hale sokarak kuruluş maksatlarını yok eden en nahoş ve meşum parçalanma siyasî mahiyette olanıdır. Nitekim Avrupanın muhtelif memleketlerindeki «sendikalistler» yani ihtilâlcî sendikalar mensupları münhasıran siyasî görüş farklarından dolayı bu yola sapmışlar ve neticede işçi hareketlerine çok büyük zararlar vermişlerdir. Bunlar gerçi adet itibarile her tarafta azdırlar. Fakat işçi organizasyonlarının teşekkül ve işlemelerine mâni olmak ve sendikaların muhtelif dünya görüşlerine göre dağılmalarını temin eylemek itibarile zararları pek fazla olmuştur.

Esasen sendikalarla siyasî fırkalar arasındaki her bağ ve rabita meslekî işçi teşekküllerinin bu fırkalar karşısında serbestilerini muhafaza edememeleri itibarile, dolayısıyla büyük mahzurlara yol açmakta ve sendika hareketlerini fırka politikasına âlet etmek suretile bunları asıl maksatlarından uzaklaştırmaktadır. Binaenaleyh sendikacılık hareketlerinin henüz başladığı ve bu teşekküllerin hâlen emekliyen bir çocuk durumunu muhafaza ettiği memleketimizde bu sakim ve bütün sanayi memleketlerinde tecrübe edilmiş kötü usulden dikkatle sakınmak zorundayız. Böyle bir duruma gerek işçi ve işveren sendikalarımız, gerek siyasî fırkalarımız mahal vermemek mecburiyetindedirler. İşçiler dünyanın her tarafında olduğu gibi bizde de sendika hareketleri dışında istedikleri fırkaya girmek, bir fert olmak sıfat ve salâhiyetile arzu eyledikleri fırka programını benimsemek ve desteklemek hakkına aşikâr olarak sahiptirler. Ancak siyasî fırka programını sendikacılık hareketleri dahilinde bir vasıta olarak kullanmağa teşebbüs, sendikalar dahilinde siyasî fırkaların çeşitli akidelerini yerleştirmeye ve propağanda etmeye kalkışmak dünyanın her tarafında işçi hareketlerini şiddetle sarsmakta ve bu hareketlerin itizaline, parçalanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu usulün ne kadar kötü neticeler verdiğini Fransa kadar aşikâr bir şekilde gösteren memleket pek azdır. Bu memlekette bitmez tüken-

mez siyasî (umumî) grevler, sendikaların bünyesindeki sonsuz parçalanmalar, resmî içtimaî siyaset sahasında olduğu gibi, kendi kendine yardım sahasında dahi oldukça uzun süren çok geri vaziyet her şeyden evvel meslekî işçi teşekküllerile siyasî fırkalar arasında mevcut çeşitli istikametlerdeki bu kaynaşmalardan ileri gelmektedir.

Fransadaki bu radikalizm cereyanları esas itibarile müfrit Marxistler tarafından ortaya atılan ve cebir ve şiddetin sendikalist ve politik bir mücadele vasıtası olarak kullanılmasını ifade eden nazariyelerin mahsulü bulunmaktadır.

Bu münasebetle sendikalarla siyasî fırkaların tamamen ve katiyen farklı müesseseler olduğuna bir daha işaret etmek faydasız değildir. İşçi sendikaları en geniş mânada ücret mukabili çalışan insanların topluluğu ve organizasyonudur ve hedefi de, bir çok defalar işaret ettiğimiz gibi âzasının ücret ve iş şartları hususundaki alâka ve menfaatlerini işverenlere, devlete, belediyelere karşı temsil ve müdafaadır. Şu hale göre, ücret karşılığı çalışan her insan siyasî, dinî, ve fikrî temayülleri ne olursa olsun mutlak surette daha müsait iş ve ücret şartlarına kavuşmağa gayret eder ve bundan dolayı da işçiler arasındaki bütün gayri siyasî mahiyetteki istikametlerin tek bir sendika dahilinde toplanması pekâlâ mümkündür. Buna mukabil siyasî fırkalar birbirlerinden tam ve kat'î şekilde ayrılmış hedef ve maksatlar peşinde koşarlar. Başka bir ifade ile, umumiyet itibarile sendikanın meslekî, iktisadî ve sınıf vahdeti arzeden bir teşekkül olmasına karşı, siyasî fırka esas ve prensip itibarile ideolojik ve siyasîdir. İşte sendikalarla siyasî fırkalar arasındaki en esaslı mahiyet farkı bu kadardır.

Bununla beraber, ilk nazarda bu kadar sade ve basit görünen farklar tatbikatta, hiç değilse bazı memleketlerde, siyasî fırkalarla işçi meslek teşekkülleri arasında tedahüllere yol açmaktadır.

Bu suretle sendikacılık hareketlerinin ancak bazı noktalarına temas etmiş bulunuyoruz. Bana tahsis edilen bu kısa müddet zarfında bütün meseleleri istatistikî donelere dayanmak suretile izaha ve dünya sendikacılık tarihinin her noktasına temasa bittabiî imkân yoktur (1). Bu imkânı önümüzdeki aylar zarfında neşrini düşündüğümüz «Sendikacılık Hareketleri» eserimize saklamak niyetindeyiz.

(1) Bu meyanda sendikaların iç teşkilâtına, kuruluş ve işleyiş şekillerine, sendika dahilindeki demokrasi esaslarına ve bilhassa sendikaların âzasını yetiştirme, talim ve terbiye, malî, hukukî ve sosyal yardım işlerine, işçi sekreterliklerine, hülâsa sendikaların bünye ve fonksiyonlarına müteallik bir çok mühim ve hayatî meselelere maalesef etraflı bir şekilde temas etmek imkânı hâsıl olamamıştır.

Halen memleketimizde sendikalar yeni kurulmaktadır. Bunlar gerek âza adedi, gerek aidat ve varidat itibarile çok zayıftırlar. Diğer taraftan bu cılız sendikalarımızı mahirane bir şekilde sevk ve idare edecek, sendikacılık hareketleri içinde yetişmiş ve yuğurulmuş rehberler pek azdır ve belki de hiç yoktur. İşçilerimizin büyük bir kısmı teşekkül halinde bulunan sendikalarımıza karşı alâkasızdır. «Aşk olmayınca meşk olmaz» atasözünün ifade ettiği gibi, bu zayıf kaynaklarla, mahdud âza miktarile bugün için Türk işçi sendikalarından fazla şeyler beklemek boş ümitlere kapılmak demektir. Fakat bu durum, Avrupa memleketlerinin yaptıkları tecrübeler gözönüne getirilmek suretile bir nevmidiye yol açmamalıdır. Zaman; işin üzerinde ısrarla durulduğu takdirde, Türk işçi sendikalarının taazzuvuna çok yardım edecek ve bu sendikalar ileride devletten çok şeyler beklemeye muhtaç olmaksızın kendilerine ait meseleleri bizzat halletmek imkânlarına kavuşacaklardır. Unutmamak gerektir ki, fert olsun, sosyal bir teşekkül olsun ancak kuvvetli olanlar kendi kendine yardım imkânlarına sahiptirler. En müessir vasıta kendi kendine yardımdır ve bu aynı zamanda en mütakâmil ve medenî yardım şeklidir. Çünkü bir müellife atfen söyleyeyim, kunduranın sıkıldığı noktayı herkesten daha iyi kestirebilecek durumda olan bizzat insanın kendisidir. Fakat bu kendikendine yardımın işliyebilmesi için sendikalara, fakat kuvvetli sendikalara ihtiyaç vardır.

Bu suretle 1949/1950 yılı İctimaî Siyaset Konferanslarını, İctimaiyat Enstitüsü namına kapıyorum. Bu güzel an'anenin çok daha geniş ölçüde önümüzdeki yıllarda da devam etmesini diler ve alimlerle memleket hizmetinde çalışan bütün işçilerimize en iyi temenilerimi yollarım.